

Atmosfääriõhu kaitse seaduse, keskkonnatasude seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus tegi 2021. aastal analüüsi „Keskkonnaloa künniste analüüs“¹, milles hindas kehtivates keskkonnalubades kasutatavat õhusaasteainete kajastamise süsteemi ja kehtestatud tingimuste mõju välisõhu kvaliteedile. Töö tulemused võimaldasid hinnata tinglikku väheolulise mõju piiri välisõhu valdkonnas. 2021. aasta seisuga oli vähemalt 20% õhusaastelubadega lubatud tegevustest keskkonnaseisundile väheolulise mõjuga. Tööst selgus, et näiteks 50% piirväärtuse tase saavutatakse turba põletamisel 2,5 MW_{th} nimisoojusvõimsusega põletusseadme puhul ja kivisöe põletamisel 4 MW_{th} põletusseadmete puhul. Teiste kütuseliikide (maagaas, biomass, vedelkütused) puhul oli katlavõimsus 6 MW_{th} või suurem.

Alates 1. jaanuarist 2030 hakkavad olemasolevatele 1–5 MW_{th} põletusseadmetele kehtima rangemad heite piirväärtused. Võttes arvesse põletusseadmete soojussisendile vastavaid nimisoojusvõimsusi, millest alates saavutatakse 50% piirväärtuse tase ja alates 2030. aastast kehtima hakkavaid rangemaid heite piirväärtusi, jõudis Kliimaministeerium koostöös OÜ-ga Eesti Keskkonnauuringute Keskus täiendavate mudeldamiste järel järeldusele, et 1–5 MW_{th} põletusseadmete puhul on keskkonnariski tekkimine ebatõenäoline. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) nr 2015/2193² keskmise võimsusega põletusseadmetest õhku eralduvate teatavate saasteainete heite piiramise kohta (edaspidi ka *direktiiv*) kohaselt peab keskmise võimsusega põletusseadmete reguleerimiseks väljastama loa või tuleb käitaja tegevus registreerida. Kuna olemasolevatele 1–5 MW_{th} põletusseadmetele hakkavad kehtima rangemad õhusaaste piirväärtused, toob see kaasa 449 katlamaja õhusaasteloa muutmise vajaduse.

Õhusaasteloa omamise kohustus ei ole alati proportsionaalne tegevusest tuleneva võimaliku keskkonnariskiga. Seoses sellega on koostatud väikese keskkonnamõjuga käitiste halduskoormuse vähendamise eelnõude pakett, mille raames muudetakse järgmisi õigusakte:

- atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise sätetega ühtlustatakse paikse heiteallika käitajate registreeringute taotlemise, menetlemise, registreeringu andmise, muutmise, peatamise, kehtetuks tunnistamise ja andmisest keeldumise sätteid ning registreeringu omaja õigused ja kohustused;

- keskkonnatasude seaduse muudatuses sätestatakse paikse heiteallika käitaja registreeringu omajale keskkonnatasu arvutamise ja maksmise kohustus. Keskkonnatasude deklareerimise kohustust vähendatakse neljalt korralt ühele korrale aastas. Jätkuvalt ei rakendata keskkonnatasu arvutamise ja maksmise kohustust registreeringutele, mis on antud nende põletusseadmete käitamiseks, mille soojussisendile vastav nimisoojusvõimsus on 1 MW_{th} või suurem ja väiksem kui 50 MW_{th} ning põletusseade töötab kuni 500 töötundi aastas (edaspidi *töötunni erandiga registreering*);

- riigilõivuseaduse muudatuse järgi tuleb registreeringu taotluse läbivaatamise eest tasuda riigilõiv. Paikse heiteallika käitaja registreeringu muutmise taotluse läbivaatamise eest riigilõivu ei võeta;

¹ „Keskkonnaloa künniste analüüs“ <https://kliimaministeerium.ee/keskkonnakaitaseluba#uuritud-ja-analuusi>

- keskkonnaministri 05.11.2017. a määruses nr 44 „Väljaspool tööstusheite seaduse reguleerimisala olevatest põletusseadmetest väljutatavate saasteainete heite piirväärtused, saasteainete heite seirendused ja heite piirväärtuste järgimise kriteeriumid“ täpsustatakse seire teostamise korda, et vältida kordumõõtmisi enne direktiivist tulenevate rangemate heite piirväärtuste kehtima hakkamist;
- keskkonnaministri 19.12.2017. a määruses nr 60 „Tegevuse künnisvõimsused, millest alates on vajalik paikse heiteallika käitaja registreering, registreeringu taotluse ja tõendi andmekoosseis“ sätestatakse 1–5 MW_{th} soojussisendile vastava nimisoojusvõimsusega põletusseadmeid käitavale käitisele registreerimiskohustus (vana loa kohustus asendub kiirema ja lihtsama menetlusega). Kuna registreeringukohuslaste ring suureneb, siis täpsustatakse määruse eelnõuga ka registreeringu taotluse ja registreeringu andmekoosseisu;
- keskkonnaministri 14.12.2016. a määruses nr 67 „Tegevuse künnisvõimsused ja saasteainete heidete künniskogused, millest alates on käitise tegevuse jaoks nõutav õhusaasteluba“ tõstetakse keskkonnaloa künnist, selliselt, et edaspidi peab käitaja õhusaasteluba omama, kui tema põletusseadme soojussisendile vastav nimisoojusvõimsus on suurem kui 5 MW_{th};
- keskkonnaministri 14.12.2016. a määruses nr 68 „Keskkonnakaitseloa omaja välisõhu saastamisega seotud aastaaruande andmekoosseis ja esitamise kord“ sätestatakse kõigile registreeringu omajatele kohustus esitada välisõhu saastamisega seotud aruanne üks kord aastas senise üks kord kolme aasta asemel.

Eelnõukohase seadusega kõrvaldatakse ka Euroopa Komisjoni rikkumismenetluses nr 2024/2278³ välja toodud puudused, mis puudutavad direktiivi (EL) 2015/2193 ülevõtmist Eesti õigusesse. Eesti on direktiivi sätted õigusesse üle võtnud, aga rikkumiskirjas nimetatud sätted ei kehti registreeringutele, mistõttu tehakse eelnõus asjakohased parandused.

Eelnõuga muudetakse selgemaks registreerimisega seotud sätteid, luuakse registreerimise taotlemisele ja registreerimiseks selgem kord. Kõrvaldatakse rikkumiskirjas nimetatud puudused. Luuakse tingimused keskkonnaloalt registreeringule üleminemiseks. Sätestatakse keskkonnatasu deklareerimise kohustus üks kord aastas ja taotluse ülevaatamisele riigilõiv. Eelnõukohane seadus ei too kaasa kohustust esitada andmeid korrapäraselt ega suurenda käitaja halduskoormust. Selgemate nõuete loomine registreerimiseks ja keskkonnaloalt üleminemiseks ning keskkonnatasu arvutamise ja maksmise kohustuse sätestamine registreeringu omajatele üks kord aastas on halduskoormust vähendava mõjuga, mistõttu tasakaalustamise reeglit ei rakendata.

Registreeringu kohustust hakatakse rakendama alates 1. jaanuarist 2027. Selleks ajaks uuendatakse registreerimist võimaldav keskkonnaotsuste infosüsteem.

Eeltoodu toetab Eesti Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi era- ja avaliku sektori koormuse vähendamise eesmärki ettevõtete ja riigiasutuste vahelises suhtluses.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Seaduseelnõu valmistasid ette ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi välisõhu osakonna nõunikud Liina Lepner (liina.lepner@kliimaministeerium.ee, 605 5257) ja Kaidi Kiil (kaidi.kiil@kliimaministeerium.ee, 605 0036) keskkonnakorralduse ja kiirguse osakonna nõunikud Eva Suurkaev (tel 622 9883; eva.suurkaev@kliimaministeerium.ee) ja Aivi Aolaid-Aas (tel 626 0743; aivi.aolaid-aas@kliimaministeerium.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Mari-Liis Kupri (mari-liis.kupri@kliimaministeerium.ee, 626 0717). Eelnõu keeletoimetaja oli Justiits- ja

³ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/21e6ae5e-8fb5-4b0e-8682-d981874f7b1d/>

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi teise menetluses oleva eelnõuga.

Eelnõukohase seadusega muudetakse:

- atmosfääriõhu kaitse seaduse 01.09.2025 jõustuvat redaktsiooni (RT I, 08.07.2025, 56);
- keskkonnatasude seaduse 01.01.2026 jõustuvat redaktsiooni (RT I, 08.07.2025, 46);
- riigilõivuseaduse 01.01.2027 jõustuvat redaktsiooni (RT I, 08.07.2025, 67).

Eelnõukohase seaduse vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. Seaduse eesmärk

Atmosfääriõhu kaitse seaduse (edaspidi ka *AÕKS*), keskkonnatasude seaduse (edaspidi ka *KeTS*) ja riigilõivuseaduse (edaspidi ka *RLS*) muutmise eelnõu eesmärk on muuta ning täiendada registreeringutega seotud sätteid, lisada registreeringu taotluse läbivaatamise eest riigilõiv, sätestada keskkonnatasu deklareerimise kohustus ning parandada ilmnunud ebatäpsusi ja puudusi, millega ei kaasne olulist õiguslikku mõju. Samuti kõrvaldada puudused, mis on välja toodud Euroopa Komisjoni rikkumismenetluses nr 2024/2278.

Seetõttu ei ole eelnõu kohta koostatud väljatöötamiskavatsust (alus Vabariigi Valitsuse 22.12.2011. a määrus nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lg 2 p-d 2 ja 5).

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõukohane seadus koosneb neljast paragrahvist, millest esimesega muudetakse ja täiendatakse atmosfääriõhu kaitse seaduse kehtivaid sätteid, teise paragrahviga täiendatakse keskkonnatasude seadust, kolmanda paragrahviga täiendatakse riigilõivuseadust ning neljandas paragrahvis sätestatakse seaduse jõustumise aeg.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse ja täiendatakse atmosfääriõhu kaitse seadust. Paragrahv 1 koosneb 26 punktist.

Punktiga 1 täiendatakse § 2 lõiget 2 ja lisatakse sõnale „edaspidi“ sõna „ka“. Kuna seaduse tekstis on kasutatud nii õhusaasteluba kui ka keskkonnaluba, siis see muudatus tagab õigusliku aluse seaduses lühiväljendi kasutamise kokkuleppest kõrvale kaldumiseks, mis kehtivast seadusest puudub.

Punktiga 2 täiendatakse AÕKS-i § 2 lõikega 4, milles sätestatakse keskkonnakaitseloa mõiste. AÕKS-i terminid viiakse kooskõlla KeÜS-i § 40 terminitega. AÕKS-i tähenduses hõlmab keskkonnakaitseluba õhusaasteluba, keskkonnakompleksluba ja paikse heiteallika käitaja registreeringut. Tegevuste puhul, kus saasteainete väljutamine paiksest heiteallikast välisõhku saab toimuda keskkonnakompleksloa, õhusaasteloa või registreeringu alusel, kasutatakse eelnõukohases seaduses läbivalt ühist mõistet „keskkonnakaitseluba“. Kui tegevust reguleerib vaid konkreetselt keskkonnakompleksluba, õhusaasteluba või registreeringut, kasutatakse seaduses konkreetset terminit.

Punktiga 3 täiendatakse AÕKS-i § 19 lõikega 3¹, milles sätestatakse ajutise katlamaja mõiste. Ajutine katlamaja on teiseldatav katlamaja, mida kasutatakse ajutise lahendusena

energiavajaduse perioodiliseks katmiseks näiteks remonttööde ajaks või hooldustöödeks. Ajutise katlamaja põletusseadme nimisoojusvõimsus võib olla selline, et käitajal on vaja taotleda ajutisele katlamajale paigse heiteallika käitaja registreering. Ajutine katlamaja on uus termin ja ajutise katlamaja tegevus reguleeritakse eraldi 4. peatüki 1. jaotises.

Punktiga 4 asendatakse eelnõus nimetatud seaduse paragrahvides sõnad „õhusaasteluba või keskkonnakompleksluba“ sõnaga „keskkonnakaitseluba“. Seaduseelnõusse lisatakse keskkonnakaitseloa mõiste (vt punkti 2), mis sisaldab õhusaasteluba, keskkonnakompleksluba ja paigse heiteallika käitaja registreeringut. Paigse heiteallika käitaja registreeringule jäävad kehtima õhusaasteloa sarnased õigused ja kohustused, kuid registreeringu andmise ja muutmise menetlus on lihtsam, kiirem ja vähem koormavam käitajale ning registreeringu andjale võrreldes õhusaasteloa. Seaduses kasutatavad terminid viiakse kooskõlla keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (edaspidi ka *KeÜS*) § 40 terminitega. Kehtivas AÕKS-is on õhusaasteloa, keskkonnakompleksloa ja registreeringuga seotud mõisted kohati segamini, ebatäpsed ja puudulikud. Keskkonnakaitseloa lisamine aitab muuta selgemaks seaduse ja seadusega kehtestatud rakendusaktide sõnastust ning aitab tagada, et registreeringule kohalduvad õhusaasteloa ja keskkonnakompleksloa sarnased õigused ja kohustused.

Punktiga 5 täiendatakse § 80 lõike 1 sõnastust nii, et oleks selgem, kes ei ole kohustatud omama paigse heiteallika käitaja registreeringut. Seaduse kehtivas lõikes on sätestatud õhusaasteluba, kuid on puudu keskkonnakompleksluba. Lõikesse lisatakse keskkonnakompleksluba, et sõnastus oleks selgem ja täpsem.

Punktiga 6 täpsustatakse § 80 lõike 2 sõnastust, asendades tekstiosa „tegevus Keskkonnaametis registreerida“ tekstiosaga „registreering“, nagu on paragrahvi 80 pealkirjas.

Punktiga 7 muudetakse 4. peatüki 1. jaotist, milles täpsustatakse ja täiendatakse registreerimisega seotud sätteid. Võrreldes õhusaasteloa menetlusega on eelnõus sätestatud registreerimise menetlus lihtsam ning käitaja ja registreeringu andja koormus minimaalne. Suurema muudatusena lisatakse jaotisesse § 86¹, mis reguleerib registreeringu üleandmist teisele isikule, ja § 86², mis reguleerib registreeringu kehtivuse peatamist. Kehtivuse peatamise nõue tuleb ka direktiivi artikli 8 punkti 3 teisest lõigust.

Paragrahvi 81 lõikesse 1 lisatud täienduse kohaselt käsitatakse Keskkonnaametit ka kui registreeringu andjat. Selle täpsustusega tagatakse õiguslik alus väljendi „registreeringu andja“ kasutamisele esimeses jaotises. Keskkonnaameti asendamine registreeringu andjaga on asjakohane, kuna seaduse mõistes on Keskkonnaametil mitu rolli, nt õhusaasteloa andja, käitlemisloa andja, riikliku järelevalve teostaja jms. Kõnealuses jaotises käsitletakse peamiselt registreeringu andja rolli, mistõttu aitab selle mõiste kasutamine hoida ühtset joont ja selgust 4. peatüki 1. jaotise mõistetes.

Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt laienevad registreeringu omajale ka lisaks §-des 100 ja 102 sätestatud õigustele ja kohustustele ka §-s 101 sätestatud õigused ja kohustused. Paragrahvi 101 kohustuste sätestamine registreeringu omajale on oluline, et kõrvaldada Euroopa Komisjoni rikkumismenetluses nr 2024/2278 välja toodud puudused ja tagada vastavus direktiivile.

Paragrahvi 82 lõike 1 sõnastus muudetakse selgemaks. Võrreldes kehtiva sõnastusega on välja jäetud tekstiosa „vähemalt üks kuu enne tegevuse alustamist Keskkonnaametile“, sest võib tekkida olukord, et käitaja, kes esitab üks kuu enne tegevuse alustamist taotluse registreeringu saamiseks, seda õigeks ajaks ei saa. Paigse heiteallika käitaja ei tohi registreeringut omamata tegutseda, mistõttu vähemalt üks kuu enne tegevuse alustamist taotluse esitamist nõuda pole

asjakohane, kuna tegevuse registreerimine või sellest keeldumise otsuse teeb registreeringu andja 30 päeva jooksul ja taotluses puuduste kõrvaldamise aega ei arvestata registreeringu andmise tähtaja hulka.

Paragrahvi 82 lõike 1 punktist 2 jäetakse välja tekstiosa „aadress ja“. Registreeringu taotleja aadressiandmete kogumine ei ole taotlemise mõttes oluline, kuna kogu registreeringu protsess on viidud elektroonilisse keskkonnaotsuste infosüsteemi. Praktikas on ilmnunud probleem, et taotleja aadressiandmed muutuvad tihti ja see tähendab, et keskkonnaotsuste infosüsteemis vajavad andmed ajakohastamist. Selleks, et vältida asjatut andmete kogumist ja pidevat muutmist, on registreeringu andjal võimalik kasutada e-äriregistri portaalis kättesaadavaid ajakohaseid andmeid. Ebavajalike andmete kogumise ja pideva muutmise vähendamine aitab toetada halduskoormuse vähendamise eesmärki.

Paragrahvi 82 lõike 1 punkti 3 täiendatakse pärast tekstiosa „asukoha aadress“ tekstiosaga „ja tootmisterritooriumi paiknemine kaardil“. Täienduse lisamine on vajalik, et oleks selgelt aru saadav, kus käitise tootmisterritoorium kinnistul täpselt paikneb. Praktikas on ilmnunud, et ühel aadressil (kinnistul) võib paikneda mitu tootmisterritooriumi.

Paragrahvi 82 lõike 1 punktist 4 on välja jäetud tekstiosa „ja tootmisterritooriumi“. Praktikas on selgunud, et kui on määratud tootmisterritooriumi paiknemine kaardil ning esitatud käitise tegevuse kirjeldus, siis tootmisterritooriumi kirjeldust eraldi vaja pole. Ebavajalike andmete kogumise vähendamine aitab toetada halduskoormuse vähendamise eesmärki.

Paragrahvi 82 lõike 1 punkti 6 täiendatakse pärast tekstiosa „saasteainete püüdeseadmed“ tekstiosaga „heiteallikate kaupa“. Täiendusega lisatakse andmete esitamisele täpsustus, et andmed tuleb esitada heiteallikate kaupa. Püüdeseadete paigaldatakse heiteallikale, mistõttu on oluline teada, millistele heiteallikatele on püüdeseadete paigaldatud. Samuti on oluline teada, mitu seadet on heiteallika taha ühendatud, kuna kõik seadmed koos või eraldi mõjutavad heiteallikast välisõhku eralduvate saasteainete heitkoguseid erinevalt.

Paragrahvi 82 lõike 1 punktis 7 asendatakse tekstiosa „ja heitkogused tonnides aastas ja grammides sekundis“ tekstiosaga „ning andmed saasteainete heitkoguste kohta“, et ühtlustada esitatavad andmed õhusaasteloa taotluses esitatavate andmetega. Õhusaasteloa ja registreeringu taotluse puhul esitatakse samad andmed saasteainete heitkoguste kohta, kuid seaduses on samade andmete esitamine sõnastatud erinevalt.

Paragrahvi 82 lõiget 1 täiendatakse punktiga 8. Registreeringu taotlejal tuleb taotluse kohaselt esitada andmed iga üksiku heiteallika kohta ja ka igast üksikust heiteallikast väljutatavate saasteainete heitkoguste kohta tehnoloogiaprotsesside kaupa. Saasteainete heitkoguste andmed heiteallikate kohta on vajalikud samasse piirkonda jäävate käitiste koosmõju modelleerimiseks.

Paragrahvi 82 lõiget 1 täiendatakse punktiga 9. Registreeringu taotlejal tuleb esitada keskmise võimsusega põletusseadmete korral andmed saasteainete heite seire kohta heiteallikate ja tehnoloogiaseadmete kaupa. Registreeringu taotleja peab ette nägema saasteainete heite seire, mis on ette nähtud seaduse § 105 lõike 3 alusel kehtestatud määruks.

Paragrahvi 82 lõiget 1 täiendatakse punktiga 10. Registreeringu taotlejal tuleb esitada keskmise võimsusega põletusseadmete korral andmed saasteaine heidete ja § 105 lõike 3 alusel kehtestatud saasteainete heidete piirväärtuste kohta.

Paragrahvi 82 lõiget 2 täiendatakse pärast tekstiosa „õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtus“ tekstiosaga „ja on tuvastatud, et esineb oht selle ületamiseks“ ning tekstiosa „§ 92“ asendatakse

tekstiosaga „§-de 92 ja 94“. Muudatus tagab, et registreeringu andjal on õigus nõuda saasteaine hajumisarvutusi mitte ainult saasteaine kehtestatud piir- ja sihtväärtuse korral, vaid siis, kui on tuvastatud, et esineb oht piir- ja sihtväärtuste ületamiseks. Registreerimiskohustusega käitajate käitiste heited välisõhku on üldjuhul väikesed ja õhukvaliteedi piir- või sihtväärtuse ületamise riski tekkimine on ebatõenäoline, kuid kuna riski tekkimise tõenäosus on olemas, siis jäetakse registreeringu andjale õigus vajaduse korral hajumisarvutusi nõuda. Hajumisarvutustele kohaldatakse lisaks §-s 92 sätestatule ka § 94 sätteid. Paragrahvi 94 lõige 1 sätestab, milliste piir- ja sihtväärtustega saasteaine hajumise arvutustulemusi võrreldakse. Lõige 2 sätestab, et käitise kõigist heiteallikatest kokku ei tohi maksimaalne hetkeline heitkogus summaarselt ületada keskkonnakvaliteedi piirnorme väljaspool käitise territooriumi. Lõike 3 kohaselt on keskkonnakaitseloa andjal õigus nõuda heiteallikate koosmõju hindamisel saasteainete taustasisaldusega arvestamist. Muudatusega tagatakse hajumise arvutustulemuste õige hindamine vajaduse korral ka registreeringute puhul, kehtivas seaduses see nõue puudub.

Paragrahvi 82 lõikes 3 asendatakse sõna „tõendi“ sõnaga „registreeringu“, et jaotises oleks mõiste kasutus ühtne. Jaotise pealkiri on „Paikse heiteallika käitaja registreerimine“ ja § 82 pealkiri on „Registreeringu taotlemine“, seega sõna „tõend“ kasutamine ei ole asjakohane.

Paragrahvi 82 täiendatakse lõikega 4. Riigilõivu kohustuse olemasolul tuleb enne taotluse esitamist tasuda riigilõiv.

Paragrahvi 83 pealkirjast jäetakse välja tekstiosa „ja tõendi andmine“. Muudatusega parandatakse kehtiva seaduse sõnastust, et oleks selgemini ja üheselt arusaadav tegevuse registreerimine. Registreerimise tulemusel väljastatakse registreering.

Paragrahvi 83 lõigetes 1, 3 ja 5 tehtavate muudatustega muudetakse selgemaks ja ühtlustatakse sätete sõnastust.

Paragrahvi 83 täiendatakse lõikega 2. Täpsustus tehakse ilmnenud vajaduse põhjal. Puudustega taotlust ei saa menetleda, lisateabe küsimiseks on vaja, et taotluse läbivaatamiseks ettenähtud tähtaeg peatuks, kuna vastasel korral ei pruugi järelejäänud aeg olla piisav menetlemiseks ja kõigi asjaolude väljaselgitamiseks. Kui puudulik taotlus toob kaasa menetluse venimise, ei vastuta viivituse eest haldusasutus.

Paragrahvi 83 täiendatakse lõikega 4, milles sätestatakse registreeringu andjale võimalus pikendada registreeringu andmise otsuse tähtaega, kui ilmneb, et otsust ei ole võimalik etteantud aja jooksul teha. Seni on pikendamise vajaduse tekkimisel rakendatud haldusmenetluse seaduse § 41, õigusselguse huvides lisatakse alus ka AÕKS-i registreeringu menetlusele. Lõike põhimõtte järgi tuleb registreeringu taotlejat pikendamisest teavitada ning pikendamist põhjendada.

Paragrahvi 83 lõikes 6 täiendatakse tegevusi, mille korral võib toimingute tegemise ja sellekohase dokumendi väljastada keskkonnaotsuste infosüsteemi vahendusel automatiseeritult ehk ametniku sekkumiseta. Muudatus on mõeldud sisulist kaalumist mittevajavateks standardolukordadeks, mille korral on taotlus võimalik rahuldada, ilma et oleks vaja lisainfot. Automaatotsuste tegemine on võimalik vaid asjakohase IT-arenduse korral. Tegemist on eelkõige Keskkonnaameti töökoormust vähendava muudatusega. Praktikast on ilmnenud, et automatiseeritud otsuseid oleks võimalik teha ka registreeringu omaja taotluse muutmise ja registreeringu kehtetuks tunnistamise korral, kui seda taotleb registreeringu omaja.

Paragrahvi 83 täiendatakse lõikega 7, mis sätestab kuni üheks aastaks võimaluse luba muutmata anda ajutisele katlamajale hooldus- või remonttööde ajaks registreeringu õhusaasteloa

või keskkonnakompleksloa kõrvale. Praktikas on ilmnunud vajadus kasutada ajutist katlamaja hooldus- või remonttööde ajal, mis aitab tagada katkematut soojaga varustamist. Selleks, et hooldus- ja remonttööd ei viibiks loa muutmise menetluse tõttu, jäetakse käitajale võimalus taotleda kiirelt registreeringu ajutisele katlamajale, mis paigaldatakse samasse asukohta ja ühendatakse samasse soojussõlme, mille heiteallikale on väljastatud õhusaasteluba või keskkonnakompleksluba. Ajutisele katlamajale väljastatakse registreering või muudetakse olemasolevat registreeringut (muutes käitise asukohta) hooldus- ja remonttööde tegemise asukohas käitamiseks. Üheaastane ajaline piirang on vajalik selleks, et edendada käitise kiiret tegutsemist olukorra taastamiseks või parandamiseks. Kui on ette näha, et katlamaja hooldus- või remonttööde periood võib ületada ühte aastat, peab käitaja algatama õhusaasteloa või keskkonnakompleksloa muutmise menetluse.

Paragrahvis 84 asendatakse tekstiosa „määramata ajaks“ sõnaga „tähtajatult“, ühtlustades sõnastust. AÕKS-i registreeringu kehtivuse sõnastamisel lähtutakse KeÜS-ist.

Paragrahvi 85 pealkiri muudetakse selgemaks ja ühtsemaks. Seaduses kasutatakse läbivalt mõistet „paikse heiteallika käitaja“, paragrahvi pealkirja on jäänud tegevuse registreerinud isiku mõiste, mis nüüd parandatakse.

Paragrahvi 85 punkti 1 kohaselt on registreeringu omaja kohustatud teavitama registreeringu andjat kontaktandmete muutusest. Teavitamise kohustus annab Keskkonnaametile võimaluse olla informeeritud kontaktisiku muutusest. Kontaktandmete muutumisest teavitamise eesmärk ei ole kehtivat registreeringut muuta, vaid omada ajakohast infot registreeringu omaja kontaktide kohta, et vajaduse korral ühendust võtta. Varem oli käitajal kohustus teavitada ka käitise ja tegevuse muutusest, kuid praktikas on ilmnunud, et Keskkonnaamet ei vaja eelteavitust tegevuse muutuse kohta, vaid käitise muutmise planeerimisel tuleb taotleda registreeringu muutmist keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu. Paragrahvis sätestatakse andmete muutmise teavitamise kohustus, millele ei järgne registreeringu muutmist. Sama paragrahvi punktis 2 sätestatakse ajutise katlamaja asukoha muutusest teavitamise kohustus hiljemalt kolm päeva pärast liigutamist, kui see töötab uues asukohas kuni 500 töötundi. Keskkonnaamet soovib omada infot ajutiste katlamaja asukoha kohta näiteks juhuks, kui katlamaja uus asukoht tekitab kohalikes elanikes küsimusi. Kui katlamaja töötab uues asukohas rohkem kui 500 töötundi, tuleb käitajal esitada registreeringu muutmise taotlus.

Paragrahvi 86 lõikes 1 ja sama lõike punktis 1 muudetakse sõnastust seaduses kasutatavate mõistete järgi. Jaotises kasutatakse mõisteid „registreeringu omaja“ ja „registreeringu andja“, nimetatud paragrahvi lõike 1 punkti 1 on sisse jäänud mõiste „registreeritud isik“, mis nüüd parandatakse.

Paragrahvi 86 lõiget 1 täiendatakse punktiga 2. Lisatava punktiga antakse registreeringu andjale võimalus muuta registreeringu tingimusi, kui õhuvaldkonna õigusaktid (nii Euroopa Liidu kui ka riigisisised) on muutunud viisil, mis mõjutavad registreeringus määratud tingimusi ja toovad kaasa vajaduse leevendada või määrata käitamiseks uusi tingimusi. Näiteks Euroopa Liidu õhuvaldkonna õigusaktidest tulenevate nõuete lisandumise või muutumise korral tuleb üle vaadata ka kehtivad registreeringud, et need vastaksid Euroopa Liidu õigusele. Sellistes olukordades ei ole võimalik jätta registreeringut üle vaatamata ega loobuda tingimuste lisamise/ära võtmise otsustamiseks lisaandmete küsimisest, kui see on vajalik.

Paragrahvi 86 lõiget 2 täiendatakse, et kui registreeringu muutmise algatab registreeringu andja, teeb ta registreeringu omajale kirjalikult teatavaks registreeringu tingimuste muutmise põhjuse, nõuab vajaduse korral registreeringu muutmiseks vajalikke andmeid ning määrab andmete või taotluse esitamise muu viisi ja tähtaja. Muudatus rõhutab registreeringu omaja

koostöökohustust ja vastutust, tagades, et vajalikud andmed esitatakse õigeaegselt ja õigel kujul. Muudatus annab registreeringu andjale õiguse nõuda registreeringu omajalt registreeringu muutmiseks vajalikke andmeid ning määrata nende andmete esitamise viisi. Andmete tähtaegselt ja nõutud viisil esitamine registreeringu andjale aitab registreeringu muutmise otsustada kiiremini ja efektiivsemalt.

Paragrahvi 86 täiendatakse lõikega 3, milles sätestatakse registreeringu omajale kohustus esitada muutmise taotlus esimesel võimalusel keskkonnaotsuste infosüsteemi, kui ta muudab registreeringu taotluse aluseks olevaid andmeid (punkt 1), andmete aluseks olevat meetodikat (punkt 2), ajutise katlamaja asukohta, kui see töötab uues asukohas rohkem kui 500 töötundi (punkt 3) või registreeringu omaja kavatsseb muuta muul viisil oluliselt registreeringus kirjeldatud tegevust (punkt 4). Käitajale on sätestatud selge kohustus esitada registreeringu muutmise taotlus, kui ta kavandab käitise toimimisviisi muutust, käitise laiendamist või muud tegevust selliselt, et tema tegevus ei vasta enam registreeringus kindlaksmääratud tingimustele või toob kaasa vajaduse määrata käitamise kohas lisatingimusi. Registreeringu muutmise algatamine peab olema käitaja vastutus, kuna riik on andnud käitajale õiguse tegeleda tegevusega, mis põhjustab keskkonna saastamist. Registreeringu omaja kohustus on tagada, et tema tegevus vastab registreeringus sätestatud tingimustele.

Seadust täiendatakse §-ga 86¹. Paragrahvi lõikes 1 sätestatakse registreeringu omajale õigus loovutada registreeringust tulenevad õigused ja kohustused täielikult või osaliselt teisele isikule. Lõike 2 kohaselt peavad registreeringu omaja ja taotleja esitama ühise taotluse andmete muutmiseks ning registreeringu andja muudab registreeringut seitsme päeva jooksul taotluse saamisest. Säte viitab, et registreeringu üleandmisel on määravaks registreeringu taotleja ja registreeringu omaja ühine tahe. Lõige 3 sätestab, et kui ühise taotluse tegemine pole võimalik, siis esitab registreeringu taotleja taotluse andmete muutmiseks ja omandi- või kasutusõiguse üleandmist tõendavad dokumendid. Praktikas on ette tulnud olukordi, kus ühise taotluse esitamine pole olnud võimalik, sellisel juhul jäetakse loa omajale võimalus üleandmist tõendades esitada andmete muutmise taotlus. Üleandmine võib näiteks olla vajalik ettevõtete ühinemisel, jagunemisel, pankrotivara ostmisel vms juhul. Selleks, et käitajal oleks võimalik kasutada registreeringuga antud õigusi ja täita registreeringuga sätestatud kohustusi, peab registreering olema vormistatud selle käitaja nimele, kes käitab heiteallikaid.

Seadust täiendatakse §-ga 86². Lõikes 1 sätestatakse registreeringu peatamine KeÜS-i §-s 61 sätestatud alustel ja korras. Täpsustatakse, et peatamine saab toimuda ainult nende andmete ulatuses, mis puudutavad registreeringut. Täpsustus on vajalik, et vältida arusaamatusi peatamise alustes. Näiteks võimaldab KeÜS keskkonnaloa peatada, kui käitaja juriidiline aadress on muutunud. Kuna registreeringu andmekoosseisus ei ole ettevõtte juriidilist aadressi, siis andmete muutumine ei ole alus registreeringu peatamiseks. Kehtiv AÕKS ei reguleeri registreeringu peatamist. Eelnõuga täiendatakse registreeringu jaotist KeÜS-i §-s 61 sätestatud aluste kohaldamisega registreeringu menetlusele. Peatamine annab registreeringu omajale võimaluse kohandada oma tegevus nõuetele vastavaks, säilitades samas võimaluse jätkata tegevust pärast muudatuste tegemist. Täiendus tagab ka vastavuse direktiivile, mis näeb ette, et kui nõuete täitmata jätmine põhjustab kohaliku õhukvaliteedi märkimisväärsel halvenemist, siis peatatakse keskmise võimsusega põletusseadme töö. Peatamist reguleerivad sätted lisatakse registreeringule, nagu on sätestatud õhusaasteloa puhul, et tagada samasugune käsitus.

Lõikes 2 sätestatakse, kuidas registreeringu andja teavitab käitajat registreerimise peatamisest. Registreeringu andja teavitab käitajat registreeringu peatamisest keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu ning teeb teatavaks registreeringu peatamise põhjuse. Registreeringu andja määrab nõuetele vastavuse tõendamiseks või kohustuste täitmiseks vajalike andmete ja dokumentide esitamiseks tähtaja ja viisi. Kõigi registreeringuga seotud toimingute tegemine

keskkonnaotsuste infosüsteemis on põhjendatud, kuna kõik registreeringuga seotud menetlused tehakse keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu. Registreeringu omajad tunnevad süsteemi ning kord keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu esitatud taotluste andmed on infosüsteemis olemas, mistõttu tuleb muuta vaid muutunud andmeid. Andmete küsimine ja esitamine keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu kiirendab registreeringu muutmise protsessi. Registreeringu andjal tuleb registreeringu peatamist põhjendada, lisaks on käitajal kohustus esitada andmed registreeringu andja nõudmisel kindlaksmääratud viisil ja tähtajaks, et peatamise alused ära langeksid. Ühtlasi tagatakse sellega protsessi läbipaistvus ja õiguskindlus.

Paragrahv 87 sätestab registreeringu kehtetuks tunnistamise korra. Lõike 1 kohaselt tunnistab registreeringu andja registreeringu kehtetuks KeÜS-i §-s 62 sätestatud alustel ja korras ning registreeringus märgitud asjakohaste andmete ulatuses. Viimane täpsustus on vajalik, et vältida arusaamatusi kehtetuks tunnistamise alustes. Näiteks võimaldab KeÜS loa kehtetuks tunnistada, kui käitaja juriidiline aadress on muutunud. Kuna registreeringu andmekoosseisus ei ole juriidilist aadressi, siis andmete muutumine ei mõjuta registreeringu kehtetuks tunnistamist. Kui registreering ei sisalda andmeid, mis on KeÜS-i § 53 lõikes 1 nimetatud, siis ei ole asjakohane registreering kehtetuks tunnistada.

KeÜS-i § 62 lõike 1 punkt 1 sätestab, et haldusasutus tunnistab registreeringu kehtetuks, kui seda taotleb registreeringu omaja. Punkti 2 kohaselt tunnistab registreeringu andja registreeringu kehtetuks registreeringu omaja surma või tema ettevõtte lõpetamise korral ilma õigusjärgluseta. Punktis 3 sätestatakse, et kui käitaja ei alusta registreeringu alusel lubatud tegevust kahe aasta jooksul, tunnistab registreeringu andja registreeringu kehtetuks. Käsitatud sätete lisamine on vajalik, et vältida käitise tegevuse lõppemisel või mitte alustamisel asjatute kohustuste kuhjumist keskkonnaotsuste infosüsteemis (seirekohustus, keskkonnatasu deklaratsioonid, aastaaruandlus jm).

KeÜS-i § 62 lõige 2 sätestab kaalutlusõiguse alusel registreeringu kehtetuks tunnistamise. Sama lõike punkti 1 kohaselt võib registreeringu andja registreeringu kehtetuks tunnistada KeÜS-i §-s 59 sätestatud alustel, kui avalikku või kolmanda isiku huvi pole võimalik tõhusalt kaitsta. Punkti 2 kohaselt võib registreeringu kehtetuks tunnistada, kui registreeringu omaja ei täida registreeringus või õigusaktiga sätestatud nõudeid, registreeringu kehtetuks tunnistamist nõuab oluline avalik huvi või registreeringu omajat on selle rikkumise eest karistatud. Sama lõike punkti 3 kohaselt võib registreeringu andja registreeringu kehtetuks tunnistada ka siis, kui registreeringu omaja on esitanud teadvalt valeandmeid, mis mõjutasid registreeringu andmise otsustamist, kuid otsus peab olema kaalutletud ning otsuses hinnatud, kas valeandmeid esitati teadvalt või teadmatusest. Kehtetuks tunnistamise kohustused ja võimalused haldusasutusele sätestatakse sarnaselt keskkonnalubade menetlusele.

Lõikes 3 parandatakse sõnastust selliselt, et jaotises oleks läbivalt ühtne mõistete kasutus.

Paragrahvis 88 sätestatakse registreerimisest keeldumise alused. Paragrahvi 88 punkti 1 sõnastust ühtlustatakse sarnaselt KeÜS-i sõnastusega. Sisulist muutust punktis ei tehta. Täiendusena lisatakse paragrahvi punkt 2, milles sätestatakse, et registreeringu andja keeldub tegevuse registreerimisest, kui esinevad muud seaduses sätestatud alused keeldumiseks.

Punktidega 8 ja 11 täiendatakse pealkirju, milles sätestatakse lisaks õhusaasteloa andmisele, muutmisele, kehtetuks tunnistamisele ja õhusaasteloa sisule ka õhusaasteloa peatamine. Peatamise kohustus tuleneb direktiivist ja seda reguleerib KeÜS-i § 61. Peatamise lisamine 2. jaotisesse ühtlustab seaduses õhusaasteluba reguleerivaid sätteid.

Punktiga 9 asendatakse § 92 lõikes 3 erinevad keskkonnakaitseloa liigid keskkonnakaitseloa, et seaduses oleks ühesugune mõiste kasutus.

Punktiga 10 asendatakse § 95 tekstiosa sõnastust nii, et seaduses oleks ühesugune mõistete kasutus.

Punktiga 12 täiendatakse § 99 lõikega 3¹, milles sätestatakse õhusaasteloa peatamine sarnaselt kehtetuks tunnistamisele. Täienduse lisamine tagab seaduses sarnase lähenemise kõigi õhusaasteloa menetluslikele toimingutele. AÕKS-i § 99 lõike 3¹ kohaselt peatatakse õhusaasteluba KeÜS-i §-s 61 sätestatud alustel ja korras.

Punktiga 13 täiendatakse § 100 lõiget 1 tekstiosaga, mis sätestab, kes on keskkonnakaitseloa omaja AÕKS-i mõistes. Lisatava teksti kohaselt on keskkonnakaitseloa omaja lisaks õhusaasteloa ja keskkonnakompleksloa omajale ka isik, kelle tegevuse jaoks on § 80 lõike 2 alusel nõutav registreering.

Punktiga 14 tunnistatakse kehtetuks § 101 lõike 1 punkt 3, milles sätestatakse, et keskkonnakaitseloa omaja peab teavitama kõigist kavandatavatest muudatustest, mis võivad suurendada saasteainete heitkoguseid üle keskkonnakaitseloa sätestatu või halvendada oluliselt saasteainete hajumistingimusi välisõhus. Praktikast on selgunud, et see säte ei täida eesmärki ega ole leidnud rakendust. Muudatuste planeerimisest teavitamine on formaalne tegevus, mis ei anna selgust planeeritavate muudatuste mõjust. Keskkonnakaitseloa andja ja kohalik omavalitsus saavad kaasa rääkida keskkonnakaitseloa muutmise taotluse menetluses, kus ühtlasi hinnatakse käitise mõju välisõhule põhjalikumalt.

Punktiga 15 täiendatakse § 101 lõike 4 sisu nii, et direktiivi artikli 8 lõikest 3 tulenev kohustus oleks selgemini seaduses sõnastatud. Täiendus muudab selgemaks keskkonnakaitseloa andja õiguse nõuda käitajalt nõuete vastavuse tagamist võimalikult kiiresti.

Punktiga 16 asendatakse § 102 pealkirjas ja sama paragrahvi lõigetes 1, 4 ja 5 sõna „õhusaasteluba“ sõnaga „keskkonnakaitseluba“. AÕKS-i § 81 lõike 3 sätestab, et paikse heiteallika käitajale laienevad §-des 100 ja 102 sätestatud õigused ja kohustused ning AÕKS-i § 79 lõike 2 sätestab, et seaduses sätestatud nõudeid kohaldatakse ka keskkonnakompleksloa kohustusega käitisele, kui käitise tegevus on seotud saasteainete väljutamisega välisõhku. AÕKS-i § 102 pealkiri ning paragrahvi lõiked sõnastatakse nii, et paragrahv kohalduks ka registreeringu ja keskkonnakompleksloa omajale, mis kehtivas seaduses praegu puudub.

Paragrahvi 106 lõiget 1 täiendatakse ja sätestatakse, et saasteaine lubatud heitkogus määratakse lisaks õhusaasteloa ka keskkonnakompleksloas ja registreeringus. Lubatud heitkogus määratakse lõike 2 kohaselt selliselt, et kõikidest käitise ühel tootmisterritooriumil paiknevatest heiteallikatest kokku välisõhku väljutatud saasteaine kogus ei põhjustaks saasteaine kohta § 47 lõigete 1 ja 2 alusel kehtestatud õhukvaliteedi piir- või sihtväärtuse ületamist väljaspool käitise tootmisterritooriumi. Saasteaine lubatud heitkogus keskkonnakompleksloas määratakse KeÜS-i § 53 lõike 3 alusel kehtestatud määruse kohaselt ja saasteaine lubatud heitkogus registreeringus määratakse AÕKS-i § 82 lõike 3 alusel kehtestatud määruse kohaselt. OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus mudeldustest selgus, et saasteainete õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtuse ületamisi väljaspool käitise tootmisterritooriumi ei teki, mistõttu pole iga registreeringu väljastamise puhul vaja eraldi hinnata õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtustele vastavust. Küll aga jäetakse loa andjale võimalus kahtluse ja vajaduse korral hajumisarvutusi nõuda. Kui õhusaasteloa künniseid tõstetakse ja loa kohustusest vabastatud käitised peavad oma tegevuse registreerima, siis on juba varem keskkonnaloa väljastamise protsessis saasteainete heitkogused ja tekkida võiv mõju hinnatud, mistõttu

samade heitkoguste taotlemisel üldjuhul keskkonnamõju ei suurene. Küll aga on oluline, et käitaja vaatab registreeringut taotledes oma andmed üle ja vajaduse korral ajakohastab, kuna keskkonnalaad on üldiselt tähtajatud ja väljastatud kümme või enam aastat tagasi. Käitaja kohustus on taotleda heitkoguseid selliselt, et need vastaksid õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtustele. Saasteainete heitkoguste järgimine on käitaja vastutus, kuna riik on andnud käitajale õiguse (reguleeritud tegevusega) viia keskkonda saasteaineid. Registreeringu omaja kohustus on tagada, et tema tegevus vastaks registreeringus sätestatud tingimustele.

Punktiga 17 asendatakse § 102 lõikes 2 „loa“ mõiste „keskkonnakaitseloa“ mõistega, et seaduses oleks ühesugune mõiste kasutus. Täpsustuse kohaselt peab ka registreeringu omaja tagama Keskkonnaametile lõikes 1 nimetatud dokumentide kättesaadavuse.

Punktiga 18 muudetakse 102 lõiget 2¹ selgemaks, et käitajal lasuks seireandmete sisestamise ja esitamise kohustus keskkonnaotsuste infosüsteemi keskkonnakaitseloa sätestatu kohaselt. Kui käitaja on seireandmed sisestanud keskkonnaotsuste süsteemi tarkandmetena, seab see sisestatud andmete õigsuse eest vastutuse käitajale. Lisaks võimaldavad tarkandmed seireandmete töötlust ja lihtsustavad süsteemis andmete kontrolli.

Punktiga 19 tunnistatakse kehtetuks § 102 lõige 3. Lõike 3 punkti 1 sisu on viidud üle sama paragrahvi lõikesse 2¹. Lõike 3 punktis 2 sätestatud teavitamiskohustus on seotud keskkonnalaola andmete muutmisega ja eeldab KeÜS-i § 60 lõike 2 ja AÕKS-i § 86¹ lõike 2 kohaselt ühise taotluse esitamist. Punktis 2 sätestatud teavitamiskohustus ilma taotluseta on formaalne tegevus ega ole keskkonnakaitseloa andmete muutmise aluseks, mistõttu ei täida teavitamine eesmärki.

Punktiga 20 täpsustatakse § 102 lõikes 4 sätestatud tingimusi. Lõikes 4 sätestatakse, millistel juhtudel on käitaja kohustatud võimalikult kiiresti esitama Keskkonnaametile nõutavad andmed. Andmed tuleb käitajal esitada lisaks keskkonnakaitseloa andmiseks, muutmiseks ja kehtetuks tunnistamiseks ka peatamiseks.

Punktiga 21 asendatakse 6. peatüki pealkirjas „keskkonnalaola omaja ja registreerimiskohustusega käitise“ mõiste „keskkonnakaitseloa“ mõistega, et seaduses oleks mõiste kasutus ühesugune. Keskkonnakaitseloa mõiste sisaldab seaduses ka registreerimiskohustusega käitist, mistõttu eemaldatakse pealkirjast kordus ja muudetakse pealkiri selgemaks ja arusaadavamaks.

Punktiga 22 tunnistatakse kehtetuks § 128, mis sätestab registreerimiskohustusega käitajale välisõhu saastamisega seotud aastaaruande esitamise sisu ning volitusnormi registreerimiskohustusega käitajale välisõhu aastaaruande andmekoosseisu ja esitamise korda reguleeriva määruse kehtestamiseks. Eelnõu kohaselt esitab keskkonnakaitseloa omaja, sh registreeringu omaja, välisõhu saastamisega seotud aastaaruande § 127 kohaselt.

Punktiga 23 täiendatakse § 228 pealkirja, et pealkiri oleks vastavuses sama paragrahvi lõike 1 sisuga.

Punktiga 24 asendatakse § 229 pealkirjas ja lõikes 1 tekstiosa „õhusaasteloa omaja, keskkonnakompleksloa omaja või registreerimiskohustusega käitaja“ sõnadega „keskkonnakaitseloa omaja“, et seaduses oleks mõiste kasutus ühesugune.

Punktiga 25 täiendatakse § 230 lõiget 1 sõnaga „registreering“. Lõikes 1 sätestatakse, et kui õhusaasteloaile lisaks ka registreering nõuab saasteainete püüdmist või töötamine püüdeseadmega on kavandatud ehitusprojektis, siis töötamine püüdeseadmeta või rikkis püüdeseadmega on karistatav.

Punktiga 26 täiendatakse seadust §-ga 252¹. Paragrahvis sätestatakse kehtiva keskkonnaloa kehtetuks tunnistamise ja tegevuse registreerimise tähtajad ja kord.

Lõikes 1 sätestatakse keskkonnaloalt ülemineku kohustus neile, kellel puudub loa omamise kohustus, neile kehtib registreerimise kohustus kahe aasta jooksul pärast sätte jõustumist.

Lõikes 2 sätestatakse haldusasutusele võimalus keskkonnaluba osaliselt või täielikult kehtetuks tunnistada ja tegevus registreerida (millel puudub loa omamise kohustus, kuid kehtib registreerimise kohustus), kui luba on ajakohastatud ja vastab AÕKS-i nõuetele.

Lõikega 3 antakse keskkonnaloa andjale õigus nõuda loa omajalt (kellel puudub loa omamise kohustus, kuid kehtib registreerimiskohustus) registreeringu andmiseks vajalikke andmeid taotlusena või muul viisil. Taotlus tuleb registreeringu saamiseks esitada nõutud tähtajaks keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu või muul viisil, kuidas andmeid nõuti.

Lõikes 4 sätestatakse, et kui registreering antakse tegevusele, millel on vaid välisõhu osa reguleeriv keskkonnaluba, siis tunnistab Keskkonnaamet loa tervikuna kehtetuks. Juhul, kui keskkonnaluba reguleerib mitme valdkonna tegevusi (nt vesi, õhk, jäätmed), tunnistab loa andja kehtetuks ainult keskkonnaloa õhuosas.

Lõikes 5 sätestatakse, mis ajaks tuleb ümber vormistada juba kehtivad paikse heiteallika käitaja registreeringud. See tähendab registreeringute muutmist vastavaks nõutud andmekoosseisule.

Lõikes 6 sätestatakse riigilõivu vabastus kahe aasta jooksul keskkonnalubadelt registreeringutele üle tulevatele käitistele. Vabastuse eesmärk on soodustada registreeringule üleminekut, kuna registreering vähendab nii haldus- kui ka töökoormust.

Lõikes 7 sätestatakse haldusasutusele õigus keskkonnaluba õhuosas kehtetuks tunnistada, kui käitaja, kellel puudub loa omamise kohustus, kuid kehtib registreerimise kohustus, ei ole kahe aasta möödumisel loa kehtetuks tunnistamist taotlenud ja oma tegevuse registreerimiseks taotlust esitanud. Sätte eesmärk on survestada käitajaid üle minema loa kohustuse puudumisel registreeringule, et väheneks nii käitaja kui ka haldusasutuse koormus. Kui käitajal puudub loa omamise kohustus, kuid kehtib registreerimiskohustus, siis on käitajal kohustus taotleda loa kehtetuks tunnistamist ja tegevuse registreerimist. Kui käitaja ei ole seda näiteks pooleteise aasta jooksul teinud, nõuab Keskkonnaamet tegevuse registreerimiseks andmeid taotlusena. Kui ka siis ei ole käitaja nõutud andmeid esitanud, siis on Keskkonnaametil õigus õhusaasteluba kahe aasta möödumisel kehtetuks tunnistada. Sellisel juhul ei tohi käitaja tegevust jätkata enne, kui ta on taotlenud registreeringu.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse keskkonnatasude seadust. Paragrahv 2 koosneb kuuest punktist.

Punktiga 1 täiendatakse § 5 lõiget 2 punktiga 12, milles sätestatakse paikse heiteallika käitajale keskkonnatasu maksmise kohustus. Selle täienduse kohaselt peavad hakkama keskkonnatasu maksuma registreeringute omajad. Keskkonnaloa kohaselt on käitajal keskkonnatasu maksmise kohustus. Keskkonnaloalt registreeringule üle minnes jääb selle sätte kohaselt sama kohustus registreeringutele kehtima.

Punktiga 2 muudetakse § 16 ning sätestatakse kaks eraldi lõiget. Lõikes 1 sätestatakse juba kehtiv kohustus, et saastetasu rakendatakse punktide 1–11 alusel.

Paragrahvi täiendatakse lõikega 2, mis sätestab saastetasu maksmise erandi. Saastetasu ei nõuta registreeringu omajalt, kui talle on väljastatud registreering ainult töötunni erandi alusel. Töötunni erandi alusel töötavate paiksete heiteallikate heitkogused välisõhku on piiratud töötundide tõttu marginaalsed, mistõttu nende keskkonnamõju on väike. Lõige 2 puudutab 27 registreeringut, mis on ka praegu keskkonnatasu maksmise kohustusest vabastatud. Lisatava erandiga täpsustatakse, milliste registreeringutega ei kaasne keskkonnatasu maksmise kohustust.

Punktiga 3 täiendatakse § 31 lõike 4 sõnastust. Säte määrab perioodi, mille kohta keskkonnatasu arvutatakse. Kehtiv arvutusperiood on kvartal. Muudatusega täiendatakse sätet tekstiosaga „või käesolevas seaduses sätestatud juhul kalendriaasta (edaspidi *aruandeaasta*)“, et võimaldada edaspidi keskkonnatasu arvutada lisaks kvartalile ka aasta kohta. Muudatus on lihtsasti lahendatav ka keskkonnaotsuste infosüsteemis. Registreeringutele sätestatakse deklaratsiooni esitamise kohustus üks kord aastas.

Punktiga 4 täiendatakse § 33⁴ lõike 1 sõnastust. Sättesse lisatakse täiendus, mille kohaselt esitatakse edaspidi keskkonnatasu deklaratsioone lisaks aruandekvartalile ka aruandeaasta kohta. Kui kehtiva korra kohaselt esitatakse keskkonnatasu deklaratsioone alati neli korda aastas, st kord kvartalis, siis paikse heiteallika registreeringu puhul esitatakse deklaratsioon edaspidi üks kord aastas. Deklareerimiskohustuse vähendamine neljalt korralt aastas ühele korrale aitab vähendada ettevõtete halduskoormust ning ei too kaasa muutusi aasta jooksul kokku laekuvast keskkonnatasu summast. Kalendriaasta kohta esitatakse deklaratsioon järgneva aasta 17. jaanuariks (samamoodi nagu neljanda kvartali deklaratsioon).

Punktiga 5 täiendatakse KeTS-i § 33⁴ lõike 3 sõnastust. Sättega reguleeritakse keskkonnatasu deklaratsiooni esitamise nõudeid keskkonnatasu maksja pankroti väljakuulutamise korral. Eelnõukohase muudatusega täiendatakse sõnastust viisil, mis laiendab nõudeid lisaks aruandekvartalile ka aruandeaasta kohta esitatavatele deklaratsioonidele.

Punktiga 6 täiendatakse KeTS-i § 52 lõikega 6, mille kohaselt kohaldatakse registreeringu puhul saastetasu asendamist üks kord aastas. Registreeringu omajal tuleb saastetasu asendamisel keskkonnakaitsemeetmete rakendamise aruanne esitada kvartalite kaupa, kuid saastetasu asendatakse Keskkonnaameti kinnitatud keskkonnakaitsemeetmete rakendamise kvartaliaruannete alusel üks kord aastas.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse riigilõivuseadust. Paragrahv 3 koosneb kahest punktist.

Punktiga 1 sätestatakse riigilõivu vabastus registreeringu muutmise taotluse läbivaatamisele. Keskkonnaamet on leidnud, et registreeringu muutmine, sh vanalt registreeringu vormilt uuele ülemineku, on väiksema koormusega tegevus, mistõttu pole vaja sellele tegevusele riigilõivu sätestada.

Punktiga 2 sätestatakse registreeringu taotluse läbivaatamise eest riigilõiv 500 eurot. Keskkonnaameti registreeringu toimingute riigilõivumäär põhineb Keskkonnaameti 2021. ja 2022. aastal koostatud keskkonnakaitsealuste menetluste kaasneva teenuse kulude analüüsil, sh aja- ja ressursikulul. Riigilõivumäära kujundamisel on lähtutud eelkõige kulupõhimõttest. Kulupõhimõtte kohaselt peab riigilõivumäär katma vähemalt toimingu tegemisega seotud otsesed ja teatud ulatuses ka kaudsed kulud, mis kaasnevad teenuse osutamisega. Riigilõivumäära sätestamisel kulupõhimõttel arvestatakse keskkonnakaitsealuste seotud

toimingu otsest kulu ehk tööjõukulu, transpordikulu ja konkreetse teenusega seotud tellimust ning kaudset kulu ehk majanduskulud, kinnistukulu, administreerimiskulu, koolituskulu, lähetused ja IT-kulud. Keskkonnakaitselubade teenuse kuludest moodustavad otsesed kulud ligikaudu 85% ja kaudsed kulud 15%. Kuigi keskkonnaotsuse infosüsteemis on arendatud esmase registreeringu teenus, siis uute registreeringu kohuslaste tõttu disainitakse infosüsteem ümber selliselt, et registreeringu teenusele kuluks võimalikult vähe ressursi, tagades siiski teatud keskkonnakaitselise taseme ja rahuldades riigi andmevajaduse.

Eelnõukohast registreeringut keskkonnaotsuste infosüsteemis veel ei ole, mistõttu sellele kuluvat ressursi Keskkonnaamet otseselt mõõta ei saa. Küll aga hinnati registreeringu visioonist lähtudes eeldatavat kulu, võttes aluseks õhusaastelubade taotluse teenusele kuluvaid otseseid ja kaudseid kulusid. Keskkonnaameti andmetel kulub registreeringu taotluse läbivaatamisele ligikaudu 50% vähem ressursi, kuna taotluse andmemahut võrreldes keskkonnaloaga on väiksem. Kuigi registreeringu andmisel ei rakendata üldjuhul avatud menetlust ja menetlusse kaasatud isikute ring on väiksem (veel 25% vähem ressursi võrreldes keskkonnaloaga), tuleb Keskkonnaametil registreeringu taotlus põhjalikult läbi vaadata ning koguda otsuse tegemiseks teavet, mistõttu on põhjendatud kehtestada riigilõiv registreeringu taotluse ülevaatamisel.

Eelnõu § 4 sätestab seaduse jõustumisaja.

Seadus on kavandatud jõustuma 2027. aasta 1. jaanuaril. Jõustumistähtaaja seadmine võimaldab rakendusakte menetleda selliselt, et need jõustuksid seadusmuudatusega üheaegselt. Selleks ajaks uuendatakse registreerimist võimaldav infosüsteem.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõukohase seadusega võetakse kasutusele uusi mõisteid. Seaduses määratletakse „keskkonnakaitseloa“ mõiste AÕKS-i tähenduses, mis on kasutusel seaduses ja selle alusel kehtestatud määrustes, samuti KeÜS-is, kuid seda ei ole AÕKS-i kontekstis määratletud. Praktikast on ilmnunud vajadus termini üheseks määratlemiseks, samuti aitab mõiste muuta seaduse sätete sõnastust lühemaks ja selgemaks. Seaduse tähenduses hõlmab keskkonnakaitseluba õhusaasteluba, keskkonnakompleksluba ja paikse heiteallika käitaja registreeringut. Tegevuste puhul, kus saasteainete väljutamine paiksest heiteallikast välisõhku saab toimuda keskkonnakompleksloa, õhusaasteloa või registreeringu alusel, kasutatakse eelnõukohases seaduses ühist mõistet „keskkonnakaitseluba“.

Lisaks võetakse kasutusele termin „ajutine katlamaja“. Ajutine katlamaja on teiseldatav katlamaja, mida kasutatakse ajutise lahendusena energiavajaduse perioodiliseks katmiseks näiteks remonttööde ajaks või hooldustöödeks. Terminiga sätestamine aitab kiirelt ilma keskkonnaloa või keskkonnakompleksluba muutmata anda ajutise lahendusena, maksimaalselt kuni üheks aastaks remont- ja hooldustöödeks paikse heiteallika käitaja registreeringu keskkonnaloa või keskkonnakompleksloa kõrvale. Sellise võimaluse sätestamine aitab vähendada käitajate halduskoormust ja leida kiire lahendus näiteks esmatähtsa teenuse pakkujatele, kuna keskkonnaloa või keskkonnakompleksloa muutmise taotluse esitamine, lubatud heitkoguste projekti koostamine ja avalik menetlus on võimalik asendada lihtsama ja kiirema registreeringu menetlusega.

Keskkonnatasude seaduses võetakse kasutusele uus termin „aruandeaasta“. Kui varem on keskkonnatasu arvutatud ja tasu makstud keskkonnakasutuse toimumise kvartali kohta, siis mõiste kasutusele võtmisega võimaldatakse keskkonnakasutuse arvutamise ja keskkonnatasu tasumise perioodina käsitleda ka kalendriaastat.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga kõrvaldatakse Euroopa Komisjoni rikkumismenetluses nr 2024/2278 välja toodud puudused ja viiakse seadus täielikult vastavusse keskmise võimsusega põletusseadmete direktiiviga (EL) 2015/2193. Vastavustabel on esitatud seletuskirja lisa 2.

6. Seaduse mõjud

Eelnõu keskendub peamiselt haldusprotsesside tõhustamisele ja vähendamisele. Seaduse rakendamine ei too kaasa selliseid olulise mõjuga muudatusi õiguskorras, mis tingiks HÕNTE § 46 lõike 2 nõuetele vastavat põhjalikku mõjuanalüüsi.

Muudatustel ei ole sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju ega mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele. Seaduse rakendamine ei too kaasa mõju regionaalarengule.

Muudatusega kaasneb mõju kõige enam majandusele, vähendades eelkõige pikemas perspektiivis normiadressaatide halduskoormust. Mõju avaldub ametnike töökoormusele ja ülesannete hulga ja avalike teenuste kättesaadavusele ning kaudselt ka välisõhu kvaliteedile.

Eelnõu olulisim eesmärk on vähendada ettevõtjate halduskoormust ja Keskkonnaameti töökoormust välisõhu valdkonnas ning vähendada keskkonnakaitselubade teenustega seotud koormust haldusprotsessides. Lisaks aitab eelnõu kiirendada menetlusi ja tagada seeläbi välisõhu parema kaitse. Muudatustest on enim mõjutatud väiksema keskkonnamõjuga käitiste käitajad, kelle loa omamise kohustus muutub proportsionaalsemaks tegevusest tuleneva võimaliku keskkonnariskiga. Lisaks on mõjutatud Keskkonnaamet, kelle töökoormus keskkonnaloalt registreeringule üleviimisel küll ajutiselt hüppeliselt suureneb, kuid edaspidi väheneb, võimaldades neil oma piiratud ressursse paremini juhtida, näiteks tegeleda suurema mõjuga käitiste, seirekohustuste kontrollimise ja kaebustega. Prioriteetsete (olulise mõjuga) tegevuste praegusest parem täitmine on võimalik ainult vähemtähtsate ülesannete arvelt, et suunata ressursi olulisemate ülesannete peale, võimaldades kvaliteetsemalt lube menetleda.

Üleminekuperioodil ei eraldata Keskkonnaametile lisaressursse ja töökoormuse hüppeline kasv tuleb katta sisemiste ressursside arvelt. See võib aga tähendada, et teiste, vähemprioriteetsete ülesannete täitmine võib üleminekuperioodil võtta kauem aega ning seetõttu on vaja otsida paralleelselt muid töökoormuse vähendamise võimalusi. 2030. aasta 1. jaanuaril jõustuvad olemasolevatele 1–5 MW_{th} nimisoojusvõimsusega põletusseadmetele rangemad heite piirväärtused. See toob kaasa nii Keskkonnaameti töökoormuse kui ka käitajate halduskoormuse suurenemise. Käitajad peavad hakkama saasteainete kontsentratsioone mõõtma ja sisestama keskkonnaotsuste infosüsteemi perioodiliselt ning Keskkonnaamet peab hakkama heite piirväärtuste täitmist kontrollima. Seetõttu on väiksema keskkonnamõjuga käitistele tingimuste loomine tegevuse registreerimiseks hädavajalik.

6.1. Kavandatav muudatus

Korrigeeritakse ja muudetakse 4. peatüki 1. jaotist ehk paikse heiteallika käitaja registreerimisega seotud toiminguid, sh täiendatakse registreeringu üleandmist ja kehtivuse peatamist.

Sihtrühm

1) uued registreeringu taotlejad, sh väikese keskkonnamõjuga käitiste käitamise loa omajad (21.07.2025 seisuga 246 õhusaasteluba, mis reguleerivad ainult 1–5 MW_{th} põletusseadmeid);

- 2) registreeringu omajad (30.05.2024 seisuga 11 töötunni erandiga registreeringu omajat, kokku 27 registreeringut);
- 3) Keskkonnaameti registreeringu andmisega seotud ametnikud (05.06.2025 seisuga 12 ametikohta).

Kaasnev mõju

Muudatustel on eelkõige positiivne mõju haldusprotsesside tõhustamisele. Registreeringu osade täpsustamine ja täiendamine parandab arusaamist reeglitest ja toob õigusselgust, vähendades riigi ja ettevõtjate vaidlusi andmete esitamisel. Muudatused muudavad haldusprotsessid selgemaks, kiiremaks ja tõhusamaks. Muudatustega ühtlustatakse menetluslikke termineid AÕKS-is. Keskkonnaotsuste infosüsteemis on 10.06.2025 seisuga 371 registreeringut, millest 27 on väljastatud töötunni erandiga käitistele. Alates 2025. aasta 1. jaanuarist jõustus muudatus⁴, millega vabastati paikse heiteallika käitajate tegevus registreerimiskohustusest, kui tegemist on 0,3–1 MW_{th} põletusseadmega, ning tanklas ja väikeses terminalis kütuste laadimisega, kui seda on vähem kui 10 000 m³ aastas. Määruses sätestati, et kui käitaja, kes on vabastatud registreerimiskohustusest, ei ole taotlust esitanud, tunnistab Keskkonnaamet registreeringu ühe aasta jooksul pärast muudatuse jõustumist kehtetuks. Seetõttu ei arvestata registreeringute omajate sihtrühma registreeringuid, mis tunnistatakse hiljemalt 2026. aasta 1. jaanuariks kehtetuks, kuna eelnõukohane seadus ei mõjuta nende registreeringutega seotud menetlustoiminguid.

Majanduslikud mõjud: mõju ettevõtlusele, halduskoormus

Registreerimisega seotud toimingute täpsustused ja parandused registreeringu taotlejatele suuri muutusi kaasa ei too, kuna enamik toiminguid on ühtlustatud õhusaasteloa toimingutega. Käitajal, kel oma tegevuseks õhusaasteluba enam vaja pole, tuleb oma tegevus registreerida. Registreeringu taotlus on lihtsam, kuna taotlusega ei tule esitada lubatud heitkoguste projekti (edaspidi *LHK projekt*), hajumisarvutusi ja andmekoosseis on väiksem kui loal. Registreeringu menetlusele ei kohaldata avatud menetluse sätteid. Enim on mõjutatud menetluslike toimingute täpsustustest ja parandustest töötunni erandiga registreeringute omajad, kes peavad registreeringus olevad andmed üle vaatama ja ajakohastama kahe aasta jooksul pärast muudatuse jõustumist. AÕKS-i 4. peatüki 1. jaotise täiendused registreeringu taotlejat ja omajat otseselt ei mõjuta, küll aga registreeringu üleandmise sätestamine võimaldab käitajatel seda selgemalt taotleda. Vähesel määral on mõjutatud Keskkonnaamet, kelle töökoormus olemasolevate registreeringute muutmise taotluste läbivaatamise perioodil veidi suureneb, kuid edaspidi muudatustega seotud ülesannete arvelt väheneb, kuna registreeringu puhul on tegemist väiksemamahulise menetlusega.

Riigivalitsemine: mõju keskvalitsuse korraldusele – avalikud teenused

AÕKS-i muudatused mõjutavad IT-arenduste vajadust. Registreerimistoimingute muudatuse tõttu kaasneb Keskkonnaametile lisakulu, et teha arendusi keskkonnaotsuste infosüsteemis. Kulu kantakse Kliimaministeeriumi valitsemiseala IT-eelarvest keskkonnaotsuste infosüsteemi arendamiseks mõeldud rahast (vt ka seletuskirja punkti 7).

6.2. Kavandatav muudatus

Registreeringu omajale AÕKS-i §-s 101 sätestatud kohustuste laiendamine.

⁴ Keskkonnaministri 19. detsembri 2017. a määruse nr 60 „Tegevuse künnisvõimsused, millest alates on vajalik paikse heiteallika käitaja registreering, registreeringu taotluse ja tõendi andmekoosseis“ muutmine <https://www.riigiteataja.ee/akt/122102024003>

Sihtrühm

- 1) registreeringu taotlejad, sh väikese keskkonnamõjuga käitise käitamiseks loa omajad (21.07.2025 seisuga 246 õhusaasteluba, mis reguleerivad ainult 1–5 MWth põletusseadmeid);
- 2) registreeringu omajad (30.05.2024 seisuga 11 töötunni erandiga registreeringu omajat, kokku 27 registreeringut).

Kaasnev mõju

AÕKS-i § 101 kehtestamisega registreeringu omajatele ei kaasne olulist mõju ei käitajatele ega ka haldusasutusele, sest tegemist on üldiste nõuetega, mida juba suures osas järgitakse.

Majanduslikud mõjud: mõju ettevõtlusele, halduskoormus

Keskkonnakaitseloa omajal on õigus väljutada käitisest saasteaineid välisõhku, kuid selle õigusega kaasnevad käitajal ka kohustused, mida tuleb täita. AÕKS-i §-s 101 sätestatakse ka registreeringu omajatele kohustused, mis praegu on ekslikult puudu. Paragrahvi 101 laiendamine registreeringu omajatele olulist mõju ei avalda. Õhusaasteloalt registreeringule üle minevatele käitajatele AÕKS-i § 101 sätestamine muudatusi kaasa ei too, kuna selles sätestatud nõuded kohalduvad juba õhusaasteloa omajale. Küll laiendatakse §-s 101 sätestatud kohustusi praegustele registreeringu omajatele. Nende kohustus on tagada õhukvaliteedi piirväärtused, saasteainete heite piirväärtused, kavandada meetmeid nõuetele vastavuse saavutamiseks, hoida käivitamise ja seiskamise perioodid võimalikult lühikesena, kasutada püüdeseadet, kui see on paigaldatud või on ette nähtud selle kasutamine. Lisaks on käitajal oma tegevusest põhjustatud olulise keskkonnanähtingu teavitamise kohustus, kohustus teha koostööd ja anda infot Keskkonnaametile. Paragrahvis 101 on sätestatud üldised keskkonnanõuded, mis ei too kaasa kohustust esitada andmeid korrapäraselt ega suurenda käitaja halduskoormust.

Keskkonnamõjud: mõju välisõhule

Üldiste keskkonnanõuete sätestamisel registreeringu omajale on kindlasti positiivne mõju. Keskkonnanõuete järgimine tagab parema õhukvaliteedi ja aitab saavutada rahvusvaheliselt kokkulepitud keskkonnanähtumisi. Üldiste keskkonnanõuete sätestamine tagab direktiivile vastavuse.

6.3. Kavandatav muudatus

AÕKS-is sätestatakse võimalus ajutise lahendusena väljastada registreeringu keskkonnaloa või keskkonnakompleksloa kõrvale ajutisele katlamajale, kuid periood uues asukohas ei tohi olla pikem kui üks aasta.

Sihtrühm

- 1) õhusaasteloa või keskkonnakompleksloa omajad (01.06.2025 seisuga kokku 243 keskkonnakompleksluba ja 1190 õhusaasteluba);
- 2) Keskkonnaameti registreeringu andmisega seotud ametnikud (05.06.2025 seisuga 12 ametikohta).

Kaasnev mõju

Muudatustel on eelkõige positiivne mõju haldusprotsesside tõhustamisele. Muudatusega väheneb Keskkonnaameti töökoormus, kuna registreeringu puhul on tegemist väiksemamahulise menetlusega. Muudatused muudavad haldusprotsessid selgemaks, kiiremaks ja tõhusamaks.

Majanduslikud mõjud: mõju ettevõtlusele, halduskoormus

Muudatusest on positiivselt mõjutatud loa omajad, kellel on senise kuni 90-päevase õhusaasteloa muutmise taotluse või kuni 180-päevase muutmise taotluse menetluse asemel

võimalik registreering saada kuni 30 päevaga. See lubab hooldus- või remonttöödega kiiresti alustada.

Muudatus mõjutab positiivselt ka Keskkonnaametit, kelle töökoormus kiirema menetluse arvelt väheneb, võimaldades neil oma piiratud ressursse paremini juhtida.

Keskkonnamõjud: mõju välisõhule

Muudatusel on positiivne mõju välisõhu kvaliteedile. Kui käitise põletusseadmed on hooldus- või remonttööde tõttu rivist väljas, siis ajutise katlamaja lahendus aitab varustada süsteemi kiirelt vajamineva energiaga. Ajutise katlamaja lahendused Eestis põhinevad peamiselt puitkütustel (hakkepuit, saepuru, pellet), kuid on ka vedel- ja gaasikütustel põhinevaid lahendusi. Taastuvenergia kasutamisel peamise ajutise lahendusena on positiivne mõju, kuna see ei suurenda kasvuhoonegaaside taset atmosfääris ega aita kaasa kliimamuutustele. Samuti on puidul põhinevad kütused toodetud kodumaal ja vastupidavad globaalsetele kriisidele. Erinevate kütustega lahendused aitavad kiirelt leida sobiva võimaluse soojavarustuse toimepidevuse tagamiseks. Ajutisele katlamajale väljastatakse registreering, millega kaasnevad keskkonnanõuete ja registreeringus märgitud heitkoguste järgmise kohustused, mis aitavad tagada parema õhukvaliteedi.

6.4. Kavandatav muudatus

Keskkonnatasu arvutamise ja maksmise kohustuse sätestamine registreeringu omajatele üks kord aastas.

Sihtrühm

registreeringu omajad, v.a töötunni erandiga registreeringu omajad.

Kaasnev mõju

Muudatus avaldab positiivset mõju registreeringu omaja halduskoormusele, kuna deklaratsiooni andmeid tuleb esitada senise nelja korra asemel üks kord aastas.

Majanduslikud mõjud: mõju ettevõtlusele, halduskoormusele

Registreeringu omajatele sätestatakse keskkonnatasu arvutamise ja maksmise kohustus üks kord aastas. Keskkonnatasu arvutamise ja maksmise kohustuse sätestamine registreeringu omajatele on küll vormiliselt uus nõue, kuid see nõue neile lisakohustusi kaasa ei too, kuna nendele registreeringuga käitiste käitajatele, kellele tasukohustus tulevikus rakendub, tasuvad täna juba keskkonnaloa alusel keskkonnatasu. Õhusaasteloa omajal on keskkonnatasu arvutamise ja maksmise kohustus neli korda aastas (kvartali kohta). Registreeringule üle minnes jätkub keskkonnatasu arvutamise ja maksmise kohustus, kuid andmete esitamise sagedus väheneb. Seega vähendab muudatus ettevõtete halduskoormust.

Registreeringutega käitiste keskkonnamõju on küll väiksem kui õhusaastelubadega käitistel, kuna aga keskkonnaoht või keskkonnarisk võib siiski tekkida ja käitiste tegevusega kaasneb arvestatav saasteainete heide välisõhku, rakendatakse registreeringutele keskkonnatasu. Eelnõus sätestatakse registreeringu omajale kohustus arvutada ja maksta keskkonnatasu üks kord aastas. Muutus on ettevõtetele positiivne, kuna deklaratsiooni esitamise sagedus väheneb neljalt korralt ühele korrale aastas. Vaid töötunni erandiga registreeringutele keskkonnatasu jätkuvalt ei sätestata, kuna kuni 500 töötundi töötavad põletusseadmed on väga väikese keskkonnamõjuga. Need põletusseadmed töötavad maksimaalselt 20 päeva aastas ning nende heitkogused on seetõttu marginaalsed. Need registreeringud on varem olnud vabastatud keskkonnatasude arvutamisest ja maksmisest oma väikese mõju tõttu. 2023. aasta aruande andmetel oleks töötunni erandiga registreeringud (27 registreeringut) tasunud riigieelarvesse keskkonnatasusid kokku 446,04 eurot.

Kuna keskkonnatasu kohustusega käitistele sätestatakse tulevikus registreerimise nõue, muutub registreeringukohuslaste ring. Seetõttu on oluline seaduses erandiga sätestada keskkonnatasu vabastus jätkuvalt neile, kelle käitise käitamisel olulist keskkonnamõju ei ole. Keskmiselt oleks 2023. aastal maksnud iga registreeringu käitaja 16,52 eurot käitise kohta keskkonnatasusid. Keskmise võimsusega põletusseadmetele, mis töötavad kuni 500 töötundi (töötundide alla ei arvestata aega, mil põletusseadet käivitatakse ja seisatakse), on sätestatud ka direktiivist tulenev heite piirväärtuste järgimise erand, kuna sellise põletusseadme keskkonnamõju on marginaalne ja investering heite piirväärtuste saavutamiseks oleks aga ebaproportsionaalselt suur. Erand sätestatakse vaid töötunni erandiga registreeringuga käitistele.

Kui töötunni erandiga põletusseade on õhusaasteloal, keskkonnakompleksloal või paikse heiteallika käitaja registreeringul, tuleb käitajal kogu käitisest tekkivate heitkoguste andmed esitada keskkonnatasu arvutuses nagu varemgi. Koosmõjus teiste heiteallikatega tekib ka töötunni erandiga töötaval katlal suurem keskkonnamõju, seega selliste käitiste tegevuste heitkogused summeeruvad ja mõjutavad välisõhu kvaliteeti koosmõjus. Kuna lisatav säte sisulisi ja rahalisi kohustusi ei suurenda, ei mõjuta see riigieelarvet ega ka lõpptarbijat.

Riigivalitsemine: mõju keskkvalitsuse korraldusele – avalikud teenused

KeTS-i muudatused mõjutavad vähesel määral IT-arenduste vajadust. Kuna registreerimiskohuslaste ring muutub, laiendatakse registreeringutele deklaratsiooni esitamise kohustus, lisaks muutub välisõhu saastetasu deklareerimisperiood (kvartali asemel aasta), kuid kuna see ühtib senise neljanda kvartali deklareerimise tähtajaga, siis suuri arendusvajadusi muudatus kaasa ei too. Keskkonnaametile toob see kaasa lisakulu, et teha arendusi keskkonnaotsuste infosüsteemis. Kulu kantakse Kliimaministeeriumi valitsemiseala IT-eelarvest keskkonnaotsuste infosüsteemi arendamiseks mõeldud rahast ja arvestatakse IT-arenduste kulusse (vt ka seletuskirja punkti 7).

6.5. Kavandatav muudatus

Riigilõiv 500 eurot registreeringu taotlemise läbivaatamise eest.

Sihtrühm

- 1) valdkonnas tegevust alustada soovijad;
- 2) Keskkonnaameti registreeringu andmisega seotud ametnikud (05.06.2025 seisuga 12 ametikohta).

Kaasnev mõju

Muudatus avaldab positiivset mõju kõigile sihtrühmas nimetatud osalistele. Riigilõivumäär on registreeringu taotlemisel neli korda madalam võrreldes keskkonnaloa taotlemise riigilõivumääraga, lisaks ei rakendata registreeringu muutmisel riigilõivu (keskkonnaloa muutmise taotluse riigilõiv moodustab 50% taotluse läbivaatamise hinnast). Keskkonnaloa omajatele, kes taotlevad keskkonnaloa kehtetuks tunnistamist ja tegevuse registreerimist, antakse kaheaastane riigilõivuvabastus, et soodustada käitajaid üle tulema registreeringutele lisakuluta. Kuna 249 õhusaasteloale registreeringu väljastamine toob kaasa hüppelise Keskkonnaameti töökoormuse kasvu, siis kaheaastane üleminekuperiood aitab seda hajutada.

Majanduslikud mõjud: mõju ettevõtlusele, mõju tegevusega kaasnevatele kuludele., halduskoormusele

Riigilõivumäära kehtestamisel tuleb aluseks võtta RLS-i § 4 lõikes 1 sätestatud kulupõhimõte – riigilõiv peab lähtuma toimingute tegemisega kaasnevatest kuludest. Keskkonnaloa taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõiv 1990 eurot, muutmise taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 50% taotluse läbivaatamise riigilõivumäärast. Registreeringu taotluse

läbivaatamise eest kehtestatakse riigilõiv 500 eurot, registreeringu muutmise taotluse läbivaatamise eest riigilõivu ei sätestata. Registreeringu taotluse läbivaatamise eest kohaldub madalam riigilõivumäär, kui on keskkonnaloa läbivaatamise eest, kuna nende käitiste keskkonnakasutus on lihtsam ning registreeringu menetlusprotsess seega kiirem ja riigi jaoks odavam. Samas on eesmärk ka vähendada väiksema keskkonnamõjuga käitiste maksukoormust ning riigilõivu proportsionaalsus nende finantssuutlikkusega, et keskkonnanõuete järgimine ei hakkaks ettevõtlust välja suretama.

Registreeringu taotluse läbivaatamise riigilõivumäär põhineb Keskkonnaameti 2021. ja 2022. aasta keskkonnakaitselubade menetlusega kaasneva teenuse kulude analüüsil, sh aja- ja ressursikulul, mille alusel on keskkonnakaitselubade kehtivad riigilõivud ajakohastatud. Riigilõivumäära kujundamisel on lähtutud eelkõige kulupõhimõttest. Kulupõhimõtte kohaselt peab riigilõivumäär katma vähemalt toimingute tegemisega seotud otsesed ja teatud ulatuses ka kaudsed kulud. Keskkonnakaitselubade teenuse kuludest moodustavad otsesed kulud ligikaudu 85% ja kaudsed kulud 15%. Kuigi registreeringu andmisel ei rakendata üldjuhul avatud menetlust ja menetlusse kaasatud isikute ring on väiksem, tuleb Keskkonnaametil registreeringu taotlus põhjalikult läbi vaadata ning koguda otsuse tegemiseks teavet, mistõttu on põhjendatud kehtestada riigilõiv registreeringu taotluse ülevaatamisel. Keskkonnaloalt registreeringule üleminekul nii käitaja taotluse alusel kui ka Keskkonnaameti algatusel sätestatakse kaheaastane riigilõivu vabastuse periood. Kuna riik loob registreerimiseks tingimused väiksema mõjuga õhusaastelubadele ja käitaja on õhusaasteloa taotluse läbivaatamise eest juba korra tasunud riigilõivu, siis on mõistlik sätestada üleminekuperioodil vabastus riigilõivust registreeringule ületulemiseks.

Registreeringu taotlus esitatakse keskkonnaostuste infosüsteemis, mistõttu teeb haldusasutus esmase andmete sisestamise ja kontrollimis taotlemisprotsessis. Keskkonnaloalt registreeringule üleminekul tuleb käitajal esitada õhusaasteloa kehtetuks tunnistamise taotlus ja uus registreerimise taotlus. Kaheaastase üleminekuperioodi sätestamine motiveerib käitajaid keskkonnaloalt registreeringule üle minema ja taotlemise hetkel andmeid ajakohastama. Keskkonnaamet on tähtajatud keskkonnaloa juba varem põhjalikult üle vaadanud, kuid osa lubadest on kontrollitud väga ammu ja need ei vasta enam kehtivatele nõuetele. Samas osa lube on üle vaadanud hiljuti, st kehtivate nõuete kohaselt ja neid on võimalik üle viia registreeringule suurema lisatõeta, mistõttu ei ole asjakohane riigilõivu küsida. Sellised load viiakse registreeringule üle kahe aasta jooksul ja taotlust esitada ei ole vaja, seega pole vaja rakendada ka riigilõivu maksamise kohustust.

Pärast üleminekuperioodi lõppemist kohaldub keskkonnaloalt registreeringule ületulevale käitajale taotluse läbivaatamise eest riigilõivu maksamise kohustus, kuna keskkonnaloalt registreeringule üleminekul esitatakse Keskkonnaametile uus taotlus (ajakohastatud andmetega), mis vajab sisulist läbivaatamist, seega on õiglane küsida pärast üleminekuperioodi käitajatelt riigilõivu. Registreeringu taotluse läbivaatamine on võrreldes keskkonnaloa taotluse läbivaatamisega ligikaudu 75% väiksema kuluga, kuid riigilõivu sätestamine on siiski vajalik, kuna vastasel korral ei ole registreeringu otsusega seotud kulud kaetud.

Uutel valdkonnas tegutseda soovijatel tuleb registreeringu taotlemisel tasuda riigilõiv. Registreeringu muutmise taotluse läbivaatamise eest riigilõivu ei küsita, kuna muutmine toimub keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu. Süsteemis esitatakse taotlus ainult muutunud andmete kohta ja sellega ei kaasne registreeringu andjale suurt kontrollimise ja menetlemise koormust, mistõttu on otstarbekas muutmise menetlused riigilõivu tasumisest vabastada. Lisaks võimaldatakse registreeringu menetlemisel keskkonnaotsuste infosüsteemis lihtsamate toimingute juures ka automatiseeritud lahendusi, mis suurendab küll nende arendamisel

IT-kulusid, kuid vähendab aja ja ressursi kulu toimingutele. Registreeringule üle minnes vähenevad käitajate registreeringu taotlemise ja muutmise seotud kulud.

Kuna mõju avaldumise sagedus on olemasolevatele käitistele ja uutele tegevust alustavate käitistele ühekordne ning see on proportsioonis käitise tegevuse ulatuse ning mahuga, ei ole ette näha muudatuse ulatuslikku mõju majandusele.

Riigivalitsemine: mõju keskvalitsuse korraldusele – avalikud teenused

Muudatusega kaasneb vähene mõju Keskkonnaametile, kuna registreeringu taotluse läbivaataja peab kontrollima riigilõivu laekumist. Lisaks peab Keskkonnaamet riigilõivu tasumise protsessid muudatusega kooskõlla viima. Mõjud minimeeritakse keskkonnaotsuste infosüsteemi ning registreeringu taotlemise kasutusjuhendite uuendamisega. Seega muudatus olulist mõju ja lisakoormust Keskkonnaameti ametnikele kaasa ei too.

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevus, eeldatavad kulud ja tulud

Kohalikule omavalitsusele lisategevusi ega -kulusid ei kaasne ega eeldata sellest ka tulusid.

Seaduse rakendamise kaasnivad keskkonnaotsuste infosüsteemi arendustööde kulud. Keskkonnaotsuste infosüsteemi arendustööd rahastatakse Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskusele Kliimaministeeriumi riigieelarvest eraldatavast rahast. Registreeringu menetlusega seotud andmete muutmine, sh rakendusaktides tehtavad muudatused, toovad kaasa keskkonnaotsuste infosüsteemi arendusvajaduse. Registreeringu künnisvõimsused, taotlemise ja tegevuse registreerimise nõuded sätestab keskkonnaministri 19. detsembri 2017. aasta määrus nr 60 „Tegevuse künnisvõimsused, millest alates on vajalik paigse heiteallika käitaja registreering, registreeringu taotluse ja tõendi andmekoosseis“. Määruse muudatuse jõustumisel tuleb arendada ka keskkonnaotsuste infosüsteemi. Nimetatud arenduste eeldatav kogumaksumus on suurusjärgus 25 000 eurot.

Muudatustest on mõjutatud ka riigieelarvesse laekuvad tulud. Registreeringu taotluse läbivaatamise eest on riigilõiv 500 eurot, registreeringu muutmise taotluse läbivaatamisele riigilõivu ei kohaldata. Riigieelarvet mõjutab ka väiksema keskkonnamõjuga käitiste keskkonnaloast vabastamise korral keskkonnaloa taotluse läbivaatamise ja muutmise laekumisest ära jäänud tulu. Keskkonnaloa taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõiv 1990 eurot, muutmise taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 50% taotluse läbivaatamise riigilõivumäärast.

Näiteks väljastati 2024. aastal üks uus õhusaasteluba, mis reguleerib 1–5 MW_{th} põletusseadmeid (riigieelarvesse laekus riigilõivu kokku 520 eurot), lisaks muudeti 12 õhusaasteluba, mille eest tasuti riigilõivu kokku 1300 eurot (5 loa muutmise eest riigilõiv 260 eurot, 7 luba muudeti riigilõivuta). Kuna 2024. aasta alguses jõustusid uued riigilõivumäärad, siis menetleti 2024. aastal lõpuni vanad taotlused vanade riigilõivumäärade alusel või seaduses ette nähtud juhtudel ka ilma riigilõivuta, mistõttu ei kajastu 2024. aasta andmetes uute riigilõivumäärade summadest tulenevat mõju. Seadusemuudatuse kohaselt laekub registreeringu menetlemisel riigieelarvesse 500 eurot, st 75% vähem, kui on keskkonnaloa kehtiv riigilõiv. Kuna 2024. aastal taotleti üks ja 2023. aastal viis uut õhusaasteluba 1–5 MW_{th} käitisele, siis massilisi uute 1–5 MW_{th} soojussisendile vastava nimisoojusvõimsusega põletusseadmete lisandumist ja registreeringute taotlemist ette pole näha. Registreeringutele üle minnes väheneb aastas umbes 5 loa muutmise ülevaatamise eest saamata jäänud riigilõiv (võttes aluseks 2024. aasta andmed), kokku uue riigilõivumääraga arvestamisel (RLS-i § 136² lg 1¹ väheolulise mõjuga käitiste muutmine avatud menetluseta,

riigilõivumäär 660 eurot) umbes 3300 eurot. Võttes arvesse 2024. aasta andmed ja lubade menetlemisest ära jäänud tulu (1990+3300 eurot) väheneb aastas riigieelarvesse laekuv riigilõiv kokku 5290 eurot.

KeTS-is tehtavad muudatused keskkonnatasude suurustes ja riigieelarvesse laekumistes muudatusi kaasa ei too. Võttes arvesse keskkonnaministri 19.12.2017. a määruse nr 60 „Tegevuse künnisvõimsused, millest alates on vajalik paikse heiteallika käitaja registreering, registreeringu taotluse ja tõendi andmekoosseis“ kavandis tehtavaid muudatusi, sätestatakse 1–5 MW_{th} põletusseadmetele registreerimiskohustus. 21.07.2025 seisuga oli keskkonnaotsuste infosüsteemis 449 keskkonnaluba ja keskkonnakompleksluba, millel on kajastatud 1–5 MW_{th} nimisoojusvõimsusega põletusseadmeid. Kui arvestada maha load, mille omamise kohustus säilib (näiteks reguleerivad lisaks ka muid tegevusi ja kõik keskkonnakompleksload), siis on võimalik 246 keskkonnaluba viia lihtsama menetlusega registreeringutele. 2024. aastal maksid need keskkonnaloa keskkonnatasu kokku 523 300 eurot, mis moodustas 7,6% kogu välisõhu saastetasudest. Kuna seaduse eesmärk on tuua väiksema keskkonnamõjuga käitiste tegevus keskkonnaloalt registreeringule, millele sätestatakse keskkonnatasu deklareerimise kohustus üks kord aastas, siis keskkonnatasude seaduse muudatused laekumisi riigieelarvesse ei muuda.

Kõige enam on muudatustest mõjutatud Keskkonnaamet, kes menetleb keskkonnakaitselube ja kelle töökoormus keskkonnaloalt registreeringule üle minnes ajutiselt hüppeliselt suureneb, edaspidi aga muudatustega seotud ülesannete arvelt väheneb. 246 käitise korral asendub 90-päevane menetlusaeg 30-päevase menetlusajaga, mis vähendab nende lubadega seotud menetlusaega umbes 65%. See võimaldab suunata oma ressursi olulisemate ülesannete peale (näiteks 203 keskkonnakaitseloa muutmisele enne 2029. aastat ja alates 2030. aastast uute heite piirväärtuste täitmise kontrollimisele). Üleminekuperioodil ei eraldata Keskkonnaametile lisaraha ja töökoormuse kasv tuleb katta sisemiste ressursside arvelt. See aga tähendab, et teiste, vähemprioriteetsete ülesannete täitmine võib üleminekuperioodil võtta kauem aega ning seetõttu on vaja otsida paralleelselt muid töökoormuse vähendamise võimalusi. Prioriteetsete (olulise mõjuga) tegevuste praegusest parem täitmine on võimalik ainult vähemtähtsate ülesannete arvelt, et suunata oma ressursi olulisemate ülesannete peale, võimaldades kvaliteetsemalt lube menetleda. Seetõttu on väiksema keskkonnamõjuga käitistele tingimuste loomine tegevuse registreerimiseks hädavajalik.

Muudatustest on mõjutatud ka väiksema keskkonnamõjuga käitajad, kes peavad esitama keskkonnaloa kehtetuks tunnistamise taotluse ja uue registreeringu taotluse. Taotluse esitamisel on oluline, et käitaja vaatab varasemas tähtajatus keskkonnaloas olevad andmed üle ja ajakohastab need esitatavas registreeringu taotluses. Kuna käitaja ei pea esitama LHK projekti ja hajumisarvutusi, siis taotluse esitamiseks ei ole vaja palgata eksperti väljastpoolt ettevõtet. Registreeringu ja loa kehtetuks tunnistamise taotluse esitamine on käitajale ühekordne nõue ega too kaasa pikemaajalist mõju. Küll aga on registreeringu muutmine käitajale lihtsam, odavam ja kiirem.

8. Rakendusaktid

Atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmisest lähtudes on vaja muuta järgmisi rakendusakte:

- keskkonnaministri 05.11.2017. a määrus nr 44 „Väljaspool tööstusheite seaduse reguleerimisala olevatest põletusseadmetest väljutatavate saasteainete heite piirväärtused, saasteainete heite seirenõuded ja heite piirväärtuste järgimise kriteeriumid“;
- keskkonnaministri 19.12.2017. a määrus nr 60 „Tegevuse künnisvõimsused, millest alates on vajalik paikse heiteallika käitaja registreering, registreeringu taotluse ja tõendi andmekoosseis“;
- keskkonnaministri 14.12.2016. a määrus nr 67 „Tegevuse künnisvõimsused ja saasteainete heidete künniskogused, millest alates on käitise tegevuse jaoks nõutav õhusaasteluba“;

- keskkonnaministri 14.12.2016. a määrus nr 68 „Keskkonnakaitseloa omaja välisõhu saastamisega seotud aastaaruande andmekoosseis ja esitamise kord“.
Kavandid on esitatud seletuskirja lisas 1.

Keskkonnatasude seaduse muutmisest lähtudes on vaja muuta keskkonnaministri 05.04.2011 määrust nr 22 „Keskkonnatasu deklaratsiooni vormid ja täitmise kord ning maavara kaevandamise mahu aruandele esitatavad nõuded, aruande vorm ja esitamise kord“. Määruses tehtavad muudatused ei ole sisulised ning on eelkõige seotud aastase deklareerimisperioodi lisandumisega ning sellest tuleneva mõistete täpsustamise vajadusega välisõhu saastetasu deklaratsiooni vormil. Määruse kavandit seletuskirjale ei lisatud, kuna muudatuste iseloom on tehniline.

9. Seaduse jõustumine

Seadus on kavandatud jõustuma 2027. aasta 1. jaanuaril. Jõustumistähtaaja seadmine võimaldab rakendusakte menetleda selliselt, et need jõustuksid seadusmuudatusega üheaegselt. Jõustumistähtaeg on valitud arvestusega, et eelnõu jõustumise ajaks jõuaksid valmis saada ka muudatustega seotud keskkonnaotsuste infosüsteemi vajalikud IT-arendused ning seaduse vastuvõtmise ja jõustumise vahele jääks piisav ajavahemik, et normi adressaadid saaksid muudatustega tutvuda ja vajaduse korral teha ettevalmistusi reeglite rakendamiseks.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Justiits- ja Digiministeeriumile, Siseministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule.

Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks ka Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioonile, MTÜ-le Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing, Korterühistute Liidule, Eesti Jõujaamade ja Kaugkütte Ühingule.